

IEDVESMAS MAPE

Izstrādāta projektā „Filozofu akmens. Prasmes aktīvai un pilnvērtīgai
dzīvei”, Nr. 4.3.4.2/1/24/A/008

Projektu īsteno biedrība “Ūdenszīmes”

2025. gads



Saturs

IEVADS	3
KOMPOZĪCIJAS PAMATI	4
KOMPOZĪCIJAS VIZUĀLIE ELEMENTI:	4
KOMPOZĪCIJAS PAMATPRINCIPI	4
DOMINANTE	4
KONTRASTS	5
PROPORCIJA	5
LĪDZSVARS	6
TELPA	6
RITMS	7
HARMONIJA	9
KRĀSU MĀCĪBA	10
KRĀSAS UZTVERES ĪPATNĪBAS	10
KRĀSAS TONIS	11
KRĀSAS GAIŠUMS	11
KRĀSAS PIESĀTINĀJUMS	11
KRĀSAS TEMPERATŪRA	11
KRĀSU APLIS	12
PAMATKRĀSAS	12
PAPILDKRĀSAS KRĀSAS	13
TERCIĀRĀS KRĀSAS	13
MONOHROMĀS KRĀSAS	13
KOMPLEMENTĀRĀS KRĀSAS	13
ANALOGĀS JEB RADNIECĪGĀS KRĀSAS	13
KRĀSU SASKAŅA	14
KRĀSU HARMONIJA (KRĀSU FORMULAS)	14
SIMBOLI	16
LATVIJAS VĒSTURISKO ZEMJU ĢERBOŅI UN KAROGI	17
VIETĒJAS NOZĪMES SIMBOLI	17
PAGASTU ĢERBOŅI	17
LOGO UN CITI GRAFISKI SIMBOLI	18
SKAISTUMA UN KVALITĀTES VĒRTĪBA	19
PERSONĪBAS VĒRTĪBA	20
VIETAS VĒRTĪBA	21
DARBA NOVĒRTĒJUMS	23
VIDES UN SVĒTKU DEKORĀCIJAS	23
NOZĪME	24
TRADĪCIJA	25
SADERĪBA	26
PROCESS	28
IESAIŅOJUMS	30

IEVADS

Mēs taču visi zinām, kas ir skaisti. Mākslas darbus spējam novērtēt pēc principa “man patīk” vai “man nepatīk”. Kādas gan zināšanas te varētu būt nepieciešamas?

Skaidrs, ka jāmacās matemātika, ķīmija, fizika, svešvalodas. Bet māksla, nenoliedzami, ir tikai un vienīgi gaumes lieta. Pārsteidzoši, taču vizuālās mākslas principi ir tik pat pamatoti, seni un neapgāžami kā reizrēķins vai ūdens vārīšanās temperatūra. Kompozīcija, krāsu mācība, līniju ritms, proporcijas, stili.

Šai materiālā ietverts vizuālās mākslas pamatprincipu apkopojums. Tas noderēs ikvienam, kas nodarbojas ar amatniecību hobijs līmenī, mājrāžošanu, vides un svētku rotāšanu.

Atsevišķa nodaļa ir veltīta valstiskajiem un vietējas nozīmes simboliem, jo tieši tie samērā bieži tiek izmantoti suvenīros, amatniecības izstrādājumos, vides noformējumā.

Kā simbolu radīšanas un pielietojuma paraugs materiālā ir ietverts oriģināls iepakojuma dizains, kas balstīts septiņu Latvijas kopienu raksturos, vēsturē un vizuālajos simbolos.

Iedvesmas mape ir palīgs radītājiem. Cilvēkiem, kuri ada cimdsus un zeķes, vāra sīrupus un ievārījumus, pin grozus, auž segas, izgatavo rotas. Tiem, kuri veido svētkus un padara īpašu savu ciematu. Dara to ar prieku. Ne velti šīs nodarbes saucam par vaļaspriekiem arī tad, ja tie pāraug nelielā biznesā.

Mapē ietvertās ziņas un ieteikumi palīdzēs prieku saglabāt un vairot, aizvien uzlabojot savu izstrādājumu kvalitāti, kā arī saņemot novērtējumu gan labu vārdu, gan samaksas veidā.

KOMPOZĪCIJAS PAMATI

Kompozīcija (no latīņu valodas *compositio* - sastādīšana, sacerēšana, salikums). Daiļdarba uzbūve, daļu izkārtojums un to savstarpējā saistība, kas balstās uz darba idejisko ieceru, saturu un uzdevumu. Kompozīcija ir nozīmīgs māksliniecisko formu veidojošais faktors, kas nodrošina mākslas darba veselumu, visu tā komponentu vienotību. Kompozīcija ir mērķtiecīgi vienots vizuāli estētiskās mākslinieciskās formas elementu izkārtojums.

KOMPOZĪCIJAS VIZUĀLIE ELEMENTI:

- punkts;
- līnija;
- forma;
- krāsa;
- tekstūra vai faktūra.

Svarīgs ir arī formāts. Arī tas ir kompozīcija.

Līnija ir vizuālās mākslas ģeometrisks elements. Tā ir punkta ceļš, kura galvenās vizuālās pazīmes ir izmērs, tips, virziens, novietojums un līnijas raksturs, izmēra attiecība uz līnijas garumu un platumu.

Līnijas tips ir jebkura izmēra **līnijas forma - taisna, laužta, liekta un kombinēta**. Asa līnijas maiņa rada **lauztu līniju** (trīstūri, četrstūri, u.tml.). **Liektas līnijas** maiņa notiek pamazām, bez asiem stūriem. **Kombinētas līnijas** ir līniju apvienojums.

Līnijām ir trīs pamatvirzieni:

- horizontāls;
- vertikāls;
- slīps.

Līnija var sadalīt formātu, nošķelt, savienot, radīt līdzsvaru, kustību, padarīt augšupejošu vai lejupejošu.

KOMPOZĪCIJAS PAMATPRINCIPI

DOMINANTE

Dominantes principu sauc arī par uzmanības centra, psiholoģiskā centra vai vienkārši kompozīcijas centra principu. Dominantes princips kompozīcijā izpaužas kā **galvenā, svarīgākā, visbūtiskākā izpratne un atklāšana**, izceļot un izdalot to ar vizuālās mākslas valodas līdzekļiem.

Dominantes princips nepieciešams, lai idejas realizēšanas procesā noteiktā materiālā kompozīcijas daļa izceltos vizuāli. Visvieglākais ceļš - dominanti radīt ar formu vai apveidu lielumiem. Lielākā forma tiek saskatīta pirmā.

Ja formu lielumi ir vienādi vai līdzīgi, acs priekšroku dod intensīvākas krāsas laukumam, izteiktākai tekstūrai, atšķirīgai konfigurācijai vai novietojumam.

KONTRASTS

Kontrasts (franču valodā *contraste*) ir **krasi izteikts pretstats**.

Vizuālās atšķirības, daudzveidība mākslas darbā ienes dzīvīgumu, spriedzi, dramatismu, piesaista uzmanību.

Kontrastu veidi:

1. Krāsu tumši - gaišais kontrasts.
2. Krāsu silti - vēsais kontrasts.
3. Papildkrāsu kontrasts (šīs krāsas viena otru izceļ, papildina).

Vienā darbā var būt pielietoti divi, vairāki vai pat visi krāsu kontrasti.

Bez krāsu kontrastiem var izmantot arī šādus kontrastus:

- | | |
|----------------------------|---------------------------|
| • liels – mazs; | • viens – daudz; |
| • vertikāls – horizontāls; | • rets – blīvs; |
| • tievs – resns; | • plakans – apjomīgs; |
| • statisks – dinamisks; | • pietuvināts – aizejošs. |
| • īss – garš; | |

PROPORCIJA

Proporcija (latīņu valodā *proportio* - samērs, attiecība) - **kaut kā viena samērs ar otru**.

Laika gaitā mākslinieki ir ievērojuši, ka daži līniju un figūru izkārtojumi ir acij daudz tīkamāki nekā citi. Ir divas populārākās metodes, kas veido pareizas proporcijas priekšstatu un vizuāli patīkami uztveramu iespaidu. Viena no tām ir **Fibonači skaitļu virkne**, kurā katrs nākamais elements ir divu iepriekšējo summa: 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13 utt.

Fibonači skaitļu virknes proporcijas dabā ir plaši sastopamas, it sevišķi attiecības: 5:8, 8:13, 13:21, 21:34.

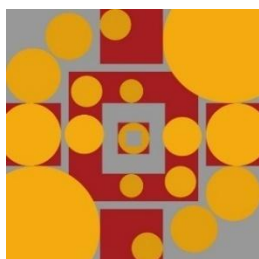
Zelta griezums ir proporcija, kurā viena veselā divas daļas – lielākā pret mazāko, attiecas tāpat kā veselais pret tā lielāko daļu. Tas ir vizuāli patīkams samērs. Uz šīs proporcijas ir balstītas visas galvenās ģeometriskās figūras.



LĪDZSVARS

Līdzsvars mākslā - dažādās mākslas darba daļas veidojošo vizuālo elementu (krāsu, apveidu, tekstūru u.c.) vizuālā svara, izmēru, elementu izolācijas pakāpes vienādība, līdzība.

Izveidojušies vairāki līdzsvara tipi: simetriskais līdzsvars, asimetriskais līdzsvars, neskaidrais līdzsvars, neitrālais līdzsvars.



Simetriskajam līdzsvaram raksturīga centrālā ass vai radiālas ass, kuru visās pusēs vienādi izvietotas vienādas formas, krāsas elementi.



Asimetrisko līdzsvaru raksturo nosacīta centrālā ass un atšķirīgu elementu sabalansētība. Optiski jūtamās simetrijas ass abās pusēs vizuālie elementi nav identiski un nav arī identiski sakārtoti, taču ir vizuāli nolīdzsvaroti.

Neskaidrais līdzsvars saistās ar galveno elementu mazu atšķirību abpus simetrijas ass.

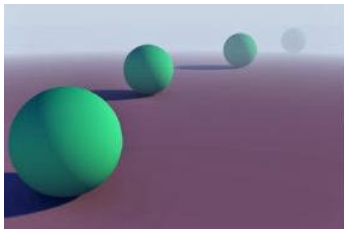
Neitrālā līdzsvara gadījumā simetrijas ass vispār nav jūtama un līdzsvarā atrodas visdažādākie virzieni, lielumi u.c.

TELPA

Divdimensiju plaknē reāli var parādīt divas dimensijas: platumu un augstumu. Par trešo dimensiju - dziļumu - var radīt tikai ilūziju.

Divdimensiju mākslā virsmu bez dziļuma ilūzijas vai ar minimālu tās ilūziju sauc par dekoratīvo telpu. Tā atšķiras no plastiskās telpas. Otrās pamatā - reālajā pasaulē iegūtā pieredze un speciāli radīta trešās dimensijas ilūzija.

Lai radītu telpas ilūziju, jāņem vērā dažas telpas uztveres likumsakarības:



1. tuvāk esošie objekti aizsedz tālākos;
2. tuvāk esošo objektu pamatnes redzeslaukā projicējas zemāk, tālāko - augstāk;
3. tuvāko objektu kontūras ir asākas par tālāk esošo kontūrām;
4. jo tālāk objekts atrodas, jo vairāk tā krāsa zaudē intensitāti.

RITMS

Ritms (grieķu valodā *rhythmos* - vienmērīgums, saskaņotība) ir **vienādu vai līdzīgu elementu vairākkārtēja atkārtošanās** noteiktos laika vai telpas intervālos.

Ritms ir viens no kompozīcijas principiem vizuālajā mākslā. Tas vizuālās mākslas darbos parādās kā līniju, formu, tumši gaišo attiecību, tekstūru, krāsu vai to grupējumu atkārtojumu rezultāts.



Ritms mākslas darbā rada vienotu kompozīciju, sasaista kopā atsevišķas mākslas darba daļas, rada harmoniju. Visu ritmu piemērus var ieraudzīt mākslā, arhitektūrā, dabā.

Metriskais ritms

Metriskajam ritmam raksturīgi vienādi elementi, kuri atkārtojas vienādos intervālos. Mazākais elementu skaits ir trīs elementi.

Metriskā ritma piemērus var ieraudzīt gan mākslā, gan arhitektūrā un dabā.



Metriskais ritms tautastērpos - krāsainās līnijas atkārtojas vienādos intervālos



Metriskais ritms arhitektūrā - vienmērīgi izkārtotas kolonnas



Metriskais ritms dabā - vienāds attālums starp dārzu vagām

Brīvais ritms

Brīvajā ritmā elementi vai intervāli starp tiem nav matemātiski vai identiski vienādi. Ritms mākslā - tā ir atkārtotāšanās, kad kādā citā mākslas darba daļā atkal pavīd kāds jau esošajam līdzīgs piesitiens, krāsas plankums, līniju plūdums, formu orientācija, motīvs u.t.m.l.

Arī brīvā ritma piemērus var ieraudzīt gan mākslā, gan dabā.



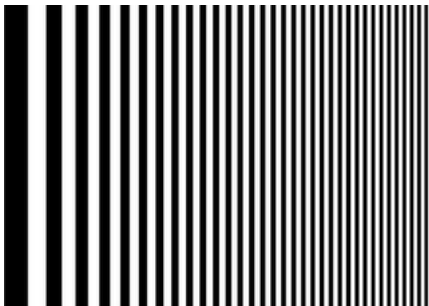
Dažādas ornamentu joslas



Dažāda platuma līnijas

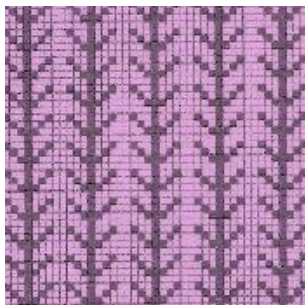
Dinamisks ritms

Ritms var būt statisks vai dinamisks (kustīgs). Jo vairāk kādā vienā virzienā pieaugot vai samazinoties mainās elementi vai to intervāli (vai abi reizē), jo dinamiskāka kļūst kompozīcija.



Statiskais ritms

Ja elementu skaits vai intervāls starp tiem nemainās, ritms ir statisks.



HARMONIJA

Visiem kompozīciju veidojošiem elementiem ir labi jāšader, lai kompozīcija būtu līdzsvarota. Platons un Platona skolas pārstāvji uzskatīja, ka tieši harmonijas būtība ir tas mistiskais, neizskaidrojamais, kas mākslas darbu padara par Brīnumu.



KRĀSU MĀCĪBA

KRĀSAS UZTVERES ĪPATNĪBAS

Krāsas rodas pateicoties cilvēka uztveres īpatnībām. Krāsas fenomenam ir divējāda daba. Tās objektīvā sastāvdaļa ir gaismas, bet subjektīvā – redzes sajūta.



Krāsa ir gaismai piemītoša īpašība izraisīt noteiktu redzes sajūtu atbilstoši gaismas staru spektrālajam sastāvam. Dažāds gaismas viļņu garums izraisa dažādas krāsas sajūtas. Cilvēka acs uztver redzamās gaismas viļņa garumu no 380 – 760 nanometriem (nanometrs (nm) ir metra miljardā daļa).

Lielākā daļa objektu, kas izraisa krāsas sajūtu, atstaro gaismu, ko rada gaismas avots – saule, mēness, zvaigznes, spuldze, uguns un u.c.. To, kādā krāsā mēs redzēsim priekšmetu, nosaka tā krāsa un virsmas īpatnības, apgaismojuma stiprums un krāsa, vide, kurā gaismas izplatās, optiskās īpašības, citu blakus esošo ķermeņu krāsa un virsmas īpatnības, redzes orgānu īpatnības, kā arī tas, kādā veidā iespaidi tiek apstrādāti redzes centros galvas smadzenēs.

Krāsas tiek iedalītas divās grupās - **Hromatiskās krāsas (košās)**



Ahromatiskās (neitrālās) krāsas.



Ahromātiskās ir baltā, melnā un pelēkā krāsa, hromatiskās - visas pārējās. Cilvēks spēj izšķirt 300 ahromātisko un desmitiem tūkstošu hromātisko krāsu toņu dažādās spilgtuma un piesātinātības kombinācijās. Taču visu krāsu bagātību veido 7 spektra krāsas: sarkana, oranža, dzeltena, zaļa, gaišzila, tumšzila un violeta.

Visas varavīksnes krāsas viena no otras var atšķirties ar:

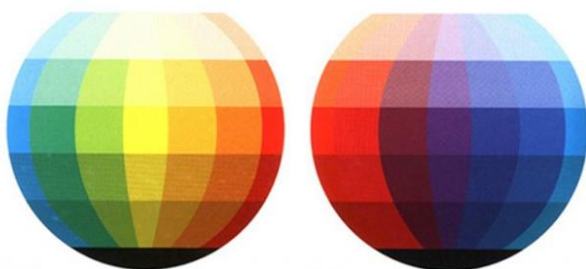
- krāsu toni;
- gaišumu;

- nokrāsu;
- piesātinājumu.

KRĀSAS TONIS

Hromatiskās krāsas kvalitāte, kura parasti apzīmēta ar nosaukumu (bēša, ķieģeļkrāsa, jūras zaļa utt.).

Sajaucot hromatiskās krāsas ar ahromātiskajām veidojas krāsu toni.



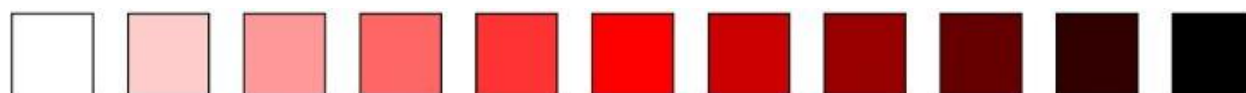
Krāsas toni iedalās **tīrajos** (jaucot krāsas ar balto vai melno) un **pieklusinātajos** (jaucot krāsas ar pelēko).



KRĀSAS GAIŠUMS

Krāsas gaišums ir gaišināta vai tumšināta krāsas pakāpe. Šī īpašība piemīt, gan hromatiskām, gan ahromātiskām krāsām. Pati gaišākā ir dzeltenā krāsa, bet tumšākā - violetā krāsa.

Krāsas toņa gaišumu vai tumšumu nosaka pievienotās baltās vai melnās krāsas daudzums pie hromatiskās krāsas.



KRĀSAS PIESĀTINĀJUMS

Krāsas piesātinājums nosaka intensitāti un tīrības pakāpi krāsā. Jo mazāka krāsas intensitāte, jo mazāks tās piesātinājums. Krāsu ar ļoti vāju intensitāti sauc par neitrālu.



KRĀSAS TEMPERATŪRA

Jēdziens krāsas temperatūra un tās toni balstās uz psiholoģiskām asociācijām. Piemēram, sarkans saistās ar karstumu, bet zilas ar aukstumu.



No šīm vienkāršajām asociācijām radās un attīstījās dažādu krāsu temperatūru klasifikācija.

Aukstās krāsas



Siltās krāsas

KRĀSU APLIS

Krāsu aplis ir novienkāršota shēma, ilustrēta mijiedarbība un klasifikācija starp pamatkrāsām, papildkrāsām un Terciārajām krāsām.



PAMATKRĀSAS

Zils, sarkans, dzeltens.

Šīs krāsas nav iespējams iegūt sajaukšanas rezultātā.

PAPILDKRĀSAS KRĀSAS

Papildkrāsas veidojās sajaucot divas pamatkrāsas proporcijā 50 : 50.

TERCIĀRĀS KRĀSAS

Terciārās krāsas veidojas sajaucot pamatkrāsas ar papildkrāsām proporcijā 50/50.



MONOHROMĀS KRĀSAS

Monohromā shēma sastāv no viena sektora krāsas un šīs krāsas toņiem.



KOMPLEMENTĀRĀS KRĀSAS

Komplementārās krāsas ir krāsas, kas krāsu aplī atrodas viena otrai pretī. Šīs krāsas savstarpēji neitralizē viena otru.



ANALOGĀS JEB RADNIECĪGĀS KRĀSAS

Par analogām jeb radniecīgām krāsām sauc jebkuras divas vai trīs blakus esoša sektora krāsas un toņus.



KRĀSU SASKAŅA

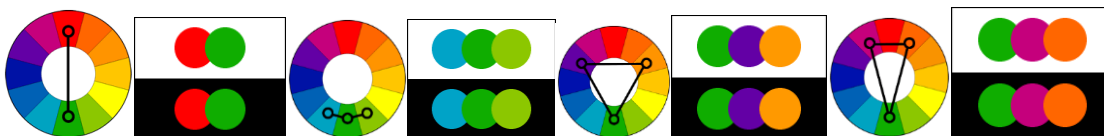
KRĀSU HARMONIJA (KRĀSU FORMULAS)

Vārds "harmonija" asociējas ar to, ko ir patīkami redzēt un izbaudīt. Runājot par krāsām, tas rada iekšējo līdzsvaru. Tas, kas nav harmoniski saskaņots, ir garlaicīgs vai haotisks.

Zinot, kāda papildkrāsa atbilst izvēlētajai pamatkrāsai, par akcentu vienmēr var izvēlēties terciārās krāsas, vajadzības gadījumā pieskaņojot arī atbilstošu papildkrāsu. Vispirms jānosaka darba dominējošo krāsu, pēc kuras tiks sakomplektēts viss koptēls.

- Izvēlies atbilstošu komplementāro krāsu no krāsu apļa (atrodas tieši pretī darba pamatkrāsai). Pie šā punkta var palikt, ja darba idejai jāveido spēcīgs un drosmīgs iespaids.
- Ja ir vēlme radīt spilgtāku, bet detalizētāku iespaidu, darba toņu izvēlē var kombinēt pamatkrāsas ar papildkrāsām un sīko detaļu krāsu toņus piemeklēt atbilstoši terciārajām krāsām. Piemēram, violetu toni kombinējot kopā ar bēšu un oranžām vai safīra zaļām detaļām.
- Izsmalcinātai un neuzkrītošai darba toņu izvēlei derēs pamatkrāsas savienojumā ar terciārajām krāsām. Piemēram, gaiši dzeltenos vai bēšīgos toņus kombinējot ar rubīna sarkaniem.

Kombinējot krāsas, ne vienmēr jāizvēlas tikai to pamattoņi. Kombinācijas kļūst interesantākas, ja tiek izvēlētas arī dažādas to gaišuma vai tumšuma pakāpes. Tas darbam piešķirs attiecīgo noskaņu.





Vienmēr ņem palīgā krāsu apli! Tas palīdzēs izvēlēties un saskaņot krāsas!

SIMBOLI

Karogs un ģerbonis ir simboli. Visas zīmes, kas redzamas uz karoga un ģerboņa, simbolu veidā nodod noteiktu informāciju par valsti, pilsētu, novadu, kurai šis karogs vai ģerbonis pieder.

Par simbolu kalpo dažādas līnijas, ģeometriskas formas, dzīvnieku, putnu, augu, dabas objektu un debess spīdekļu attēli, kā arī krāsas, kas izmantotas šo objektu attēlošanai.

2021. gadā stājās "Latviešu Vēsturisko zemju likums", kas deva pamatu kultūrvēsturisko novadu – vēsturisko zemju identitātes veidošanai. Tika noteiktas 5 vēsturisko zemju robežas: Kurzeme, Vidzeme, Zemgale, Latgale un Sēlija.



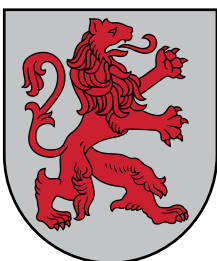
Latviešu Vēsturisko zemju robežas.

Pirmo reizi Latvijas vēsturē tika izveidots un apstiprināts Sēlijas vēsturiskās zemes ģerbonis: sarkanā laukā attēlots pretēji pagriezts ejošs sudraba staltbriedis.

Heraldiskais termins "ejošs" norāda uz to, ka attēlotajai figūrai ir viena pacelta kāja. Sēlijas staltbriedis līdzīgi kā Zemgales alnis saistāms ar Kurzemes un Zemgales hercogistes ģerboni. Jaunizveidotajā latviešu vēsturiskās zemes Sēlijas ģerbonī, attēlojot staltbriedi, saglabāta Sēlijas vēsturiskā un heraldiskā saikne ar Zemgali, tajā pašā laikā četru vēsturisko zemju ģerboņu virknei pievienojas jauns, atšķirīgs simbols, kas veicina Sēlijas kā patstāvīgas vēsturiskās zemes atpazīstamību, piešķirot tai savu vizuālo identitāti.

LATVIJAS VĒSTURISKO ZEMJU ĢERBOŅI UN KAROGI

Kurzeme



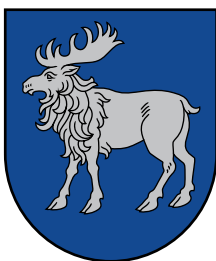
Nav

Vidzeme



Nav

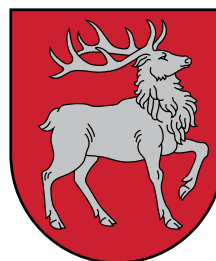
Zemgale



Latgale



Sēlija



Valsts atzītu (apstiprinātu) ģerboņu izveidošanu nosaka lietišķās heraldikas likumi. Heraldika ir vēstures palīgdisciplīna, kas pēta ģerboņus kā vēstures avotu. Kā zinātnes disciplīna ar reglamentētu metodoloģiju, struktūru un terminoloģiju heraldika izveidojās XIX gadsimta otrajā pusē. Ir teorētiskā heraldika, kas pēta ģerboņu vēsturi, to veidošanas un lietošanas noteikumus un terminoloģiju, un ir lietišķā heraldika jeb ģerboņu veidošana, kas nodarbojas ar ģerboņu veidošanu un attēlošanu atbilstoši heraldikas noteikumiem.

Latvijā darbojas Valsts heraldikas komisija, kas ir Valsts prezidenta izveidota koleģiāla institūcija. Valsts heraldikas komisija veido un uztur informatīvo materiālu bāzi par ģerboņiem un ģerboņu veidošanas pamatprincipiem un nodrošina šo materiālu pieejamību sabiedrībai, izvērtē jaunu ģerboņu izveides heraldiskos un mākslinieciskos risinājumus, apzina un veido ģerboņu sistēmu un veic izpēti.

Vienādiem heraldikas likumiem ir pakļauti visu līmeņu ģerboņu veidošanas principi, sākot no valsts ģerboņa, un, beidzot ar pagastu ģerboņiem.

Karogos un ģerboņos izmantotajām krāsām tiek noteikti precīzi pantoņi, kas ir krāsu standarti. Gan karogiem, gan ģerboņiem ir arī apraksti teksta formā, kas iekļauj specifiskus, heraldikas likumos noteiktas nozīmes terminus. Karogiem tiek noteiktas arī matemātiskas proporcijas (laukumu, svītru sadalījums).

VIETĒJAS NOZĪMES SIMBOLI

PAGASTU ĢERBOŅI

Pagastu ģerboņus apstiprina Valsts heraldikas komisija un grafiski tie tiek pakļauti visiem striktajiem heraldikas principiem. Tomēr, pagastu ģerboņos tiek pieļauta lielāka

tēlainība un radošā brīvība. Pagastu ģerboņi savos simbolos stāsta par vietas vēsturi, leģendām vai pastāvošajām vērtībām. Pagasti veido ģerboņus pēc savas iniciatīvas. Latvijas pagastu ģerboņi sāka ieviesties aprītē pēc 1990. gada administratīvās reformas. Vispopulārākie tēli ir putni – tie kā centrālās figūras dižojas 29 pagastu ģerboņos.

Rubenes pagasta ģerbonis



Puzes pagasta ģerbonis



Neretās pagasta ģerbonis



LOGO UN CITI GRAFISKI SIMBOLI

Grafiskus simbolus veido un pielieto visās dzīves jomās. Grafiskajā simbolā var ietvert daudz informācijas – stāstu, vērtības, vēsturi, mērķi, piederību, raksturu. Kvalitatīvi simboli ir viegli uztverami, iegaumējami un atpazīstami. Ikdienā visbiežāk redzami grafiskie simboli ir preču zīmes un uzņēmumu logo, taču grafiskos simbolus lieto arī sabiedriskas kustības, atsevišķi projekti, sabiedriskas, valstiskas vai politiskas organizācijas un dažādas kopienas. Arī medaļa, ordenis un nozīmīte ir simbols. Simbolus mēs ieaūžam un ieadām savā apģērbā, simboli parādās arī mājsaimniecības lietās, mēbelēs, traukos, tekstilā, aksesuāros. Bieži simboli tiek lietoti, nēsāti neapzināti vai daļēji apzināti – tik dziļi dzīvesveidā mums ir ieaugušas, piemēram, Latvju zīmes.

Sēlijā populāras un sabiedrībā jau iedzīvojušās ir kopienu identitātes zīmes, kas veidotas vienotā stilā, taču katrai kopienai atšķirīgas. Identitātes zīmēs iekļauts katrai kopienai raksturīgākais un unikālais, tās ir sava veida kopienas stāsti. Sēlijas kopienas šīs zīmes pielieto gan savu suvenīru izgatavošanā, gan svētku noformējumā. Kopienas zīmju kopums veido arī kopējo Sēlijas pilsoniskās sabiedrības – vietējo aktīvo kopienu tīkla – vizuālo identitāti.

Katrai Sēlijas kopienas identitātes zīmei ir skaidrojošs apraksts.



Slates kopienas identitātes zīme.

Zīmi apklauj Slates etnogrāfisko brunču auduma raksts, kas atgādina svītru kodu. Galvenais motīvs – purva lācene (mīklene).

Zīmes centrā lāceņu lapas veido ne līdz galam aizaugušu Slates sila Ezerpurvu ar krustiņu vidū (lēgendā - vara trepes).

SKAISTUMA UN KVALITĀTES VĒRTĪBA

Kvalitāte ietver skaistumu, vizuālo estētiku. Un šai vērtībai ir veltīta lielākā daļa “ledvesmas mapes” satura. Lietai, kas nav pirmās nepieciešamības prece, ir jābūt skaistai. Kā nākamā šeit minama lietošanas kvalitāte – sīrups ir garšīgs, ne tikai “interesants”, no krūzes ir ērti padzerties un tamborētais plecu lakats neizirst trešajā lietošanas reizē.

Ne velti viens no sociālās uzņēmējdarbības pamatprincipiem skan: “Ir jāražo lietas, kuras pērk to kvalitātes dēļ. Nevis tādēļ, ka jums šo cilvēku žēl.”

Pircēja līdzjūtība, žēlums pret izgatavotāju, tiešām nav tas motīvs, kas liktu mums attīstīt savas prasmes un lepoties ar paveikto. Nekādā veidā nav nosodāma cilvēku vēlme atbalstīt vecmāmiņu, kura ceļmalā tirgo ābolus, pat ja tie ir noputējuši un negaršīgi. Puisēnu, kura gatavotā limonāde uz ielas stūra tiešām izskatās apšaubāma. Tā ir brīnišķīga sabiedrības empātija, kas mudina mūs ziedot, atbalstīt, palīdzēt. Vienlaikus, tas ir novērtējums, kas paaugstinātu mūsu pašcieņu.

Pastāv piemēri, kas apvieno abas šīs komponentes - gan līdzjūtību, gan kvalitāti. Spilgts paraugs Latvijā ir SIA “Miljons sveču grupu mājai” (www.miljonssvecu.lv) Tās mērķis ir izgatavot sveces, lai uzkrātu līdzekļus grupu mājas pakalpojuma personām ar smagiem attīstības traucējumiem izveidei un darbības nodrošināšanai. Visas sveces gatavo cilvēki ar smagiem attīstības traucējumiem. Vienlaikus, šīs sveces ir gan skaistas, gan kvalitatīvas. Un pircējs seko abiem stimuliem – līdzjūtībai un kvalitātei.



Attēli no SIA "Miljons sveču grupu mājai" mājaslapas- interneta veikala.

PERSONĪBAS VĒRTĪBA

Personības vērtību spilgti raksturo Daina Alužāne prezentācijā "Amatnieks":

"Vecmāmiņas adīti cimdiņi:

Siltiņi; mīkstiņi; labākie cimdi pasaulē; ko es bez viņiem iesāktu; vecmāmiņa mani mīl; es mīlu vecmāmiņu; atceros, kā viņa man mācīja adīt; miljona vērti!

Tādi paši cimdi veikalā:

Kaut kas nav ar krāsām; nepiestāv pie modernā mēteļa; cimdi kā cimdi; slīdēs uz auto stūres; par tādu pašu naudu var nopirkt labākus; rakstīts, ka vilnas, bet garantijas nav; labāk pirkt ādas cimdus ar mīksto oderi; 12 eiro?! Pārāk dārgi!"

Šai gadījumā cimdu vērtību nosaka ciešas privātās saites. Taču – mēs neplānojam tos pārdot saviem mazbērniem, viņiem mēs dāvinām, un priecājamies, ja valkā.

Personības vērtība izstrādājumā ir ietverta arī tad, ja pircējs nav jūsu draugs vai radnieks. Un tās cena nekad nav novērtējama par zemu. Tas ir jūsu kā cilvēka, arī jūsu biedrības, kopienas, interešu kopas zīmols.

Pērkot roku darbu, pircējs iegādājas arī gabaliņu no jums. Jūsu laika, aizrautības un dzīvesstāsta.

Šai vērtībai ir jāpievērš uzmanība arī pašam pārdevējam. Kādēļ lai pirktu tieši no jums? Un šeit nav runa par konkurenci. Personības vērtība ir unikāla, tā nevar konkurēt ar kādu citu. Šis ir tikai viens no daudziem iemesliem, kādēļ personības attīstībai ir jānorisinās nepārtraukti, neatkarīgi no tā, cik daudz jums ir gadu.



Ir jādodomā par to, ar kādu izjūtu pircējs izcels no iepirkumu somas jūsu cimdsus, groziņus, ievārījuma burciņus. Doma: “Es to iegādājos no tādas kundzes! Spēcīgas, siltas un smaidīgas, tas ievārījums mani noteikti sildīs ziemas vakaros,” noteikti būs vērtīgāka par: “Paskat, ko es tur nopirku, nezinu, kas bija uznācis. Labi, varbūt noderēs.”

Attēlā: tēlnieks Aigars Bikše ar “Zasas cimda mājas” maketu un vietējās amatnieces cimdiem “Vilkapēda”. Autoru foto.

Personības vērtība, protams, vislabāk atklājas klātienēs tikšanās reizēs – pasākumos, tirdziņos, viesībās, pieredzes apmaiņas pasākumos. Taču šis iespaids parasti ir noturīgs, to atceras, un jūsu ražojumu atpazīst interneta pārdošanas vietnēs vai veikalos.

VIETAS VĒRTĪBA

Cik bieži jūs iegādātos magnētiņu ar Eifeļa torni Parīzē? Tādā smaržīgā vasaras vakarā, kad visa pilsēta dzīvīgi murd, smaržo pēc Sēnas dūņām, kafijas un magnolijām, dūc gan Parīzes Dievmātes katedrāles, gan vēl vismaz septiņu dievnamu zvani? O, kādos 90% gadījumu!

Un to pašu magnētiņu Jēkabpils vai Ventspils tirdziņā? Praktiski nekad.

Tieši šī iemesla dēļ ir vērts radīt un rādīt savu vietu. Atvērt viesiem darbnīcas durvis. Biedrībām un interešu kopām tas notiek dabiskāk – telpas ir sabiedriskas un atvērtas, viesu uzņemšanai vajadzētu būt ikdienišķai parādībai.

Vieta, kur top šie izstrādājumi, ir to vērtības daļa, tieši tāpat, kā izgatavotāja personība. Tas ne vienmēr ir viegli un vienkārši. Liela daļa no mums ir noslēgti, un

labprāt darbojas vienatnē. Un, vēl būtiskāk – šai situācijā ir jārada ne tikai izstrādājums, bet arī vieta.



Vispirms, tā ir tīri ģeogrāfiskā telpa, kuru ietekmēt mums ir nelielas iespējas. Un šeit jau ieskanas iebildumi: “Jā, nu viņiem tur Kuldīgā, Cēsīs, Rīgā, tur jau skaisti, un tās pilsētas ar savu tēlu un vidi! Ko tad mēs varam darīt, Ķieciņi tāds mazs ciems, neviens to nezina un nepazīst. Kāda te vietas vērtība, nav tādas.”

Attēlā: Neretas un Pilskalnes suvenīri ar Sēlijas kopienu identitātes zīmēm Neretas Tūrisma informācijas punktā, Aizkraukles novadā. Foto no Neretas TIP arhīva.

Taču jāapzinās, ka tieši mazajām apdzīvotajām vietām šeit ir priekšrocības. Roku darbs ir oriģināls un personisks. Tā tapšana nelielā ciemā vai viensētā šo pazīmi tikai pastiprina:

“Mēs nopirkām maizi “Boļānos”, un sieru sēļu sētā “Gulbji”. To stikla rotu atvedām no Kaldabruņas, un pūkaino kaķi no Kaplavas. Kas tās par vietām! “Boļānos” var pilnīgi dzirdēt, kā senlaikos te notika pavasara rotāšana, un notiekojot joprojām. Nākamgad noteikti atbrauksim uz to. “Gulbji” ir tādā meža vidū, nezinu, kā ziemā tur var iebraukt. Bet tāda sena sēta, milzīga kļava sētsvidū, tā aizsargājot no ugunsnelaimes. Un viss tik sakopts. Kaldabruņā vēsturiskā mājā muzejs iekārtots, un stikla darbnīca, taisa rotaslietas ar iekausētiem augiem. Un tā meistare runā tikai sēļu mēlē. Kaplava, atkal, pie pašas Baltkrievijas robežas, tur Daugavas loki un tādas neredzētas ainavas. Ciemats vienās puķēs, un katra taciņa kā nomazgāta,” stāsta viesi pēc ekskursijas Sēlijā.

Sava vieta ir jāpazīst un jāmīl, tas pievienos vērtību ne tikai izstrādājumiem, bet arī pašai jūsu dzīvei.

Telpa, kurā top jūsu darbi, un kur uzņemat viesus, ir ne mazāk nozīmīga. Neraugoties uz to, ka ne vienmēr biedrībām un interešu kopām ir telpas ar svaigu remontu, pievilcīgas un ērtas, tām ir iespējams piešķirt valdzinājumu, noskaņu.

Ir jāizraugās savs stils. Stils, kas saskaņojas ar jūsu darbošanās veidu, raksturu, cilvēkiem, kuri šeit uzturas ikdienā. Tautiski nacionālais? Minimālisms? Košais boho? Vai tieši jūsējais - "Dvietes vīnogu", "Sērenes ļaužu", Sunākstes "Saules akas" vai Dunavas "Dzīves prasmes".

DARBA NOVĒRTĒJUMS

Ikvienam darbam, arī tad, ja to darām tikai savam priekam, ir nepieciešams pozitīvs novērtējums. Pretējā gadījumā, pazūd pats prieks, kura dēļ taču savu aizraušanos uzsākām – vai nu tā būtu adīšana, šūšana, ievārījuma vārīšana vai dārza iekārtošana.

Vienu no pārliecinošākajiem vērtējumiem mēs saņemam tad, ja mūsu darbu kāds iegādājas, novērtējot to ar saviem resursiem. Bieži vien, tieši šī iemesla dēļ vaļasprieks kļūst par nelielu biznesu. To virza jau divi stimuli – prieks par darba procesu un lepnums par saņemto novērtējumu. Bez šaubām, patīkams stimul ir arī ieņēmumi.

Vienkāršoti raugoties, viss ir skaidrs – ražo cilvēkiem vajadzīgu, kvalitatīvu izstrādājumu, un pārdod to lēti. Tad viss notiks. Taču jāņem vērā tas, ka lietas, ar kuru izgatavošanu aizraujamies sava vaļasprieka ietvaros, visbiežāk nav pirmās nepieciešamības preces. Amatniecības izstrādājumi, dekorācijas, arī pašu gatavoti cepumi, sīrupi, ievārījumi nav tas, ko cilvēki iegādāsies tādēļ, ka tas ir nepieciešams un lēts.

Kvalitātes, nepieciešamības un cenas attiecības nav vienīgais, kas nosaka mūsu darba vērtību. Tādēļ šai nodaļā sniegsim īsu ieskatu sastāvdaļās, kas veido mūsu izstrādājuma vērtību, pārliecinoši atbildot uz bieži dzirdētajiem apgalvojumiem: "Mēs jau varam adīt/tamborēt, bet kas tad to pērk? Nesaprotam, kādēļ Annai pērk? Un kādēļ tā dāmu kopa vienmēr lepojas ar savu darbu izplatību, mums gan tā nav."

VIDES UN SVĒTKU DEKORĀCIJAS

Vides un svētku dekorācijas ir viens no vietu veidojošajiem elementiem. Turklāt, aizvien biežāk to tapšanā, it īpaši lauku teritorijā, iesaistās biedrības un interešu grupas, arī skolēni. Ārpus lielajām pilsētām šai procesā reti tiek iesaistīti profesionāli

mākslinieki, dizaineri, ainavu arhitekti. Ļoti laimēties ir tiem ciematiem, kuros šādi speciālisti dzīvo, un ir gatavi piedalīties.

No ārvalstu viesiem samērā bieži dzirdam, ka: "Latvijā visiem ir tik laba gaume! Jums laikam katrs cilvēks ir ar dabisku skaistuma izjūtu. Un daba, jums ir tik skaista daba!"

Tās ir mūsu nenoliedzamās vērtības, no attāluma labāk redzams. Tomēr mums pašiem palaikam šķiet savādi ieraudzīt kartona Jāņu vainagus ziedošā pļavā, vai draudīga izskata Lieldienu zaķus izteikti ainaviskā vietā.

Vēlme rotāties īpašos brīžos ir dabiska, tā radusies kopā ar pašiem svētkiem. Dzīves ritma iezīmēšana gan saturiski, gan vizuāli. Svētku laikā mums ir nepieciešams redzēt atšķirības ikdienas vidē, notikumos un mūsos pašos. Samazinoties iedzīvotāju un iestāžu skaitam, lauku reģionā vides dekorācijas, bieži vien, ir teju vienīgā svētku pazīme. Un, ja tā, tad tai ir jābūt estētiskai, saskaņotai ar mūsu vidi un tradīcijām.

Šeit pieskarsimies tikai dažiem nosacījumiem, kas varētu uzlabot svētku vides estētiku.

NOZĪME

Latvijā lielākie svētki pamatā ir saistīti ar dabas ritmiem – Lieldienas/Lielā diena, Jāņi/ Vasaras saulgrieži, Miķeļi/ Rudens vienādības, Ziemassvētki/ Ziemas saulgrieži. Visos šajos svētkos ir savijušās gan dziļi tautiskās, gan kristīgās kultūras tradīcijas. Bieži svinam divējus svētkus – Lielajā dienā mazgājam muti strautā, un Lieldienās atzīmējam Kristus augšāmcelšanos, nekādā veidā neatsakoties no šūpolēm un krāsotām olām, daudzveidībai vēl pievienojot zaķus. Lielo ritmu svētkus papildina nacionālie svētki – 11.un 18.novembris, 4. maijs.

Katrai svētku norisei, tai skaitā dekorācijām, ir nozīme, kas būtu saglabājama arī mūsdienās. Rotājam ne tikai tādēļ, ka "vajag" un "smuki", rotājam tādēļ, lai dziļāk saprastu, piedzīvotu šos svētkus.

Latviskais Ziemassvētku puzuris ir pasaules telpas modelis. Un Jāņos vītie vainagi, kā arī apaļais siers ataino sauli – aplis, pilnība, lielās gaismas un atjaunošanās simbols. Lieldienu šūpoles, savukārt, vairāk ir attiecināmas uz seno Lielo dienu – līdzsvars, kad diena un nakts ir vienā garumā. Šūpojamies, lai izjustu līdzsvaru.

Rudens vienādību lielais simbols ir Jumis. Arī šeit atklājas līdzsvara simbols, gads, kurš skatās gan tumsā, gan gaismā. Un vēlme, lai viss dubultā – divas vārpas uz viena stiebra, divas plūmes uz viena kātiņa, mazu baraviku dvīnis.

Ne visos svētkos no noliktavas pagasta laukumā ir iznesamas pilnīgi visas latvju zīmes. Katriem svētkiem tās ir savas, īpašās, ar nozīmi. Un grūti iedomāties iemeslu, kādēļ ziedošā vasarā zālājs būtu rotājams ar milzīgām izolona vai finiera puķēm.

Rotājumu nozīme var izpausties daudzveidīgās un mūsdienīgās formās, saglabājot to simbolisko jēgu – līdzsvars, pilnība, tiekšanās uz gaismu, kas atspoguļojas Ziemassvētku eglītes piramidālajā formā, viss labais, kas notiek dubultā. Svarīgi ir atcerēties par šo nozīmi, mazliet papēfīt tradīciju, ne tikai sociālo tīklu piedāvātos attēlus.

TRADĪCIJA

Vietējās tradīcijas, nostāsti un personības ir tās sastāvdaļas, kas vides dekorācijas padarīs par notikumu un intrigu, ja nevēlamies sekot klasiskajai svētku simbolikai.

Jāņu dekorācijās mums ir siena kaudzītes vai to atdarinājumi citā materiālā? Jā, jo onkulis Paulis, kas te netālu dzīvoja, krāva plašā apkārtnē visprecīzākās kaudzītes. Lūk, fotogrāfijās tas redzams. Paskat, kā viņš piespieda bērziņus pa virsu, tā lai augšā veidojas čukurs. Un visas vienādas, tieši tā, ka mums tagad izgatavots.

Šajos Ziemassvētkos gribam ko jaunu? Izgatavosim tantes Lizetes tamborēto galdautu kopijas. Lielas, tieši tādā mežģiņu griezumā, lai nu būtu no finiera. Saliksim pa fragmentu kopām vairākās vietās ciematā. Būs grezni un balti, būs pārsteigums, būs stāsts.

Miķeļos atkal jāvelk tie ķirbji uz krustcelēm? Pārāk jau Helovīnu atgādina, un apnīcis arī. Sakrāsim lielus deķu rakstus! Paskat, "Rozītēs" auda un "Zibiņos" arī, un tur, kur Klaufusila māja nojaukta, tur taču visi bija segu audēji. Paskatāties, kādas tur bija krāsas, kādi raksti. Atkārtosim pa fragmentiem. Rudens un ziema taču priekšā, siltas segas būs īstā dekorācija.

Lieldienu zaķus un olas šogad vairs negribam redzēt. Nudien, vairs jau nevar izdomāt neko jaunu. Un vai tad obligāti zaķus vajag? Atceries, pagājušajā rudenī pār to lauku liels lācis aizskrēja, pavisam tuvu mājām. Viss ciemats bija satraucies, mēs pat lielajās ziņās nokļuvām! Nu, ņemam un uztaisām lāci, kaut vai no veciem

dēļiem. Noliekam tai pauguriņā, visiem būs brīnumi. Vai pīles, piemēram. Re kur, tie jaunieši, kas pirms pāris gadiem te pārcēlās, sākuši dažādas pīles audzēt. Paskatāmies, kāds viņiem ir, un uztaisām tās.

Šī pieeja iesaistīs kopienu, raisīs sarunas un pārsteigumu brīžus, mudinās izzināt savas apkārtnes vēsturi un šodienu. Konsekventi un plaši īstenota, šī pieeja radīs arī apmeklētāju pieplūdumu.

SADERĪBA

Svētki saderas ar mūsu dzīvi, ienesot tajā ritmu un krāšņumu.

Līdzīga pieeja būtu jāievēro, veidojot svētku dekorācijas. Tās saderas ar ainavu, vizuāli atklājot laika ritma zīmes un padarot krāšņāku, interesantāku apkārtējo vidi. Sākotnējā vērtība ir ainava. Pamats, gluži kā dzīves plūdums, kurā svētki ienes papildus vērtības. Dekorācijas un vides objekti, kas aizsedz jau esošās estētiskās vērtības, palaikam pat degradējot un izceļot slēpjamo, papildus vērtību noteikti neradīs.

Šai gadījumā ļoti vēlams ir sadarbība ar profesionāļiem – ainavu arhitektiem, māksliniekiem, kaut vai konsultāciju līmenī, jo resursu šo speciālistu atalgošanai trūkst. Tomēr jāatceras par iespējām to izdarīt atsevišķu, pat ļoti neliela apjoma, projektu ietvaros. Ieguvums būs nozīmīgs un saglabāsies ilgtermiņā, ja vietējā kopiena spēs to novērtēt.

Kā pozitīvs piemērs šeit minama Jēkabpils novada Kaldabruņas kopienas sadarbības projekts ar mākslinieci Andu Poikāni. Viņas no dārzniecības režģa izgatavotie, puscaurspīdīgie zirgi rotā ciematu jau vairākus gadus, organiski iederoties ainavā./kāda bilde/. Šo metodi ir novērtējušas arī citas lauku kopienas. Preiļu novada Pelēči jau ir pasūtījuši Andai Poikānei to simbola, pelēkā vilka, skulptūru no stieple režģa.

Saderību veido arī dekorācijām izmantojamie materiāli. Vēlams maksimāli izmantot vietējo, tradicionālo un dabisko. Tas nenozīmē ierobežotu koncentrēšanos tikai un vienīgi uz neapstrādātiem dabas materiāliem, plašas iespējas sniedz arī otrreiz izmantojami būvniecības materiāli, senu ēku detaļas, u.c.



Izcilu piemēru koka saimniecības priekšmetu un būvmateriālu pielietojumā vides objektu izveidē varam iepazīt Anīkšču pilsētā Lietuvā. Šeit mākslas plenēra ietvaros tapuši monumentāla izmēra dzīvnieki un mitoloģiskie tēli.

Attēlā: Vides objekti Anīkšcos. Autoru foto.

Ja Anīkšcos un Kaldabruņā piesaistīti profesionāli mākslinieki, tad Madonas novada Meirānos biedrība "Vienā solī" LEADER projekta ietvaros rīko apmācības vietējai kopienai dabas materiālu pielietojumā. Par nodarbību "Instalācijas dabā un zāles pinumi" tās organizētāji raksta: "Ja vēlamies dekorēt telpu vai kādu vietu dārzā, uzreiz sākam domāt - no kā, mājās nekā nav, steigšus dodamies uz veikalu, lai nopirktu materiālus vai pat gatavu dekoru. Taču šodienas nodarbībā sapratām, ka izdomai un radošumam nav robežu, vien nedaudz "jāiedarbina" iztēle. Viss, kas nepieciešams, ir nepļauta pļava, nedaudz šņores un darba instruments- šķēres".

Krietni daudz labu paraugu ir atrodamī šīs biedrības facebook kontā: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100078819254457>

PROCESS

Gatavošanās ir svarīga svētku daļa. Iespējams, pat nozīmīgāka par pašām svinībām. Tas pats ir attiecināms uz svētku dekorācijām, jo tās taču tiek gatavotas savlaicīgi, krietnu brīdi pirms svētku sākuma.

Ja pirmajos šeit aprakstītajos nosacījumos ir akcentēta tradīciju izpēte un profesionāļu iesaiste, tad šis nosacījums atklāj cita rakstura pieeju. Vides objektu, dekorāciju veidošanā iesaistās liela daļa kopienas – skolēni, viņu ģimenes, biedrības, ikviens interesents, neatkarīgi no viņa radošajām spējām un prasmēm.

Un šeit galvenā vērtība ir tieši process, kopdarbība; rezultāts, zināmā mērā, kļūst sekundārs. Priekšplānā izvirzās emocionālā vērtība, kas kompensē vizuālos trūkumus. Mēs taču zinām, ka Ziemassvētku eglīte nevar iztikt bez tā nobružātā rotājuma, kas saglabāties vēl no krustmātes kastes. Bez tās kartiņas, ko vectante sūtīja no Kanādas, bez bērnu izgrieztām sniegpārslīm. Šī eglīte ir tieši mūsu, daudz pārāka par perfekti saskaņotu, jauniem rotājumiem greznotu.

Kopienā, kurā ir daudz ieinteresētu cilvēku, šī pieeja var pilnvērtīgi kompensēt profesionālu dizaineru, ainavu arhitektu darbu. Visi ciematā veido ziedu kompozīcijas vienīgās ielas malā. Visi izkar karodziņu virtenes. Visi izvieto apsveikumus uz kāda žoga vai ēkas sienas. Visi gatavo un sakarina zvaniņus vislielākajā kokā.

Kā procesa labie piemēri minamas vairākas Sēlijas kopienas.

Neretā, sagaidot akcijas “Mājas kafejnīcu dienas” apmeklētājus, visa iela līdz norises vietai tika izrotāta ar karodziņu virtenēm un gaismiņām. Rotāšanā iesaistījās ikviens šīs ielas iedzīvotājs, lai kopīgi radītu īpašu svētku noskaņu.

Bebrenes ciematā pagasta pārvaldes darbinieki, skola, biedrības un interešu kopas Lieldienu dekorācijas sāka gatavot jau ziemas nogalē. Pirms dažiem gadiem no bērza zariem un stieplēm pagatavotu grozu, improvizētu puķu podu, dzīvnieku un putnu izgatavošana strauji kļuva populāra.



Attēlā: Neretas iela 2025. gada Mājas kafejnīcu dienu rotā. Foto: Sēlijas salas.

Viens vai daži objekti šai tehnikā vajadzīgo efektu neradīs – tiem ir dabiski brūna krāsa, kā arī bagāta faktūra, kas veicina dekorāciju saplūšanu ar apkārtni. Taču liels daudzums bērza zaru pinumu visā ciematā radīja vienotu un greznu iespaidu, neraugoties uz to, ka ne visi šie darinājumi bija kvalitatīvi.

Kaldabruņas ciematā divpadsmit gadus norisinājās siena skulptūru plenērs "Siena dienas". Nesaisīti ar gadskārtu svētkiem, šis plenērs ik gadus piesaistīja gan lielus, gan mazus skulptorus. Pļavā pie bijušās sākumskolas drūzmējās profesionāļu veidoti objekti – karietes, pilis un baznīcas, līdzās bērnu veidotām mārītēm, kaķēniem un žirafēm. Arī šai gadījumā lielas daļas objektu kvalitāte lika vēlēties vairāk, tomēr process veidoja gan svētku sajūtu, gan īpašu iezīmi ciemata ikdienas ritmā.

Ja lietojam procesa metodi, apzināties, ka tā ir būtiskākā vērtība. Tie ir paši svētki. Tomēr, atšķirībā no ģimenes Ziemassvētku eglītes, uz objektiem publiskajā telpā skafīsies pietiekami daudz cilvēku. Arī tie, kuriem nav emocionālas piesaistes nedz vietai, nedz šeit dzīvojošajiem cilvēkiem. Un apskatāms šis rezultāts būs samērā

ilgu laiku. Līdz ar to, arī procesa metodē ir atbildīgi jādomā par iegūtā rezultāta estētiku. Procesam ir nepieciešams vadītājs. Viens vai vairāki cilvēki, kas izplāno norisi, izvēlas izmantojamus materiālus un objektu atrašanās vietas. Veiksmīgā gadījumā procesa metode radīs jaunu tradīciju, apvienos kopienu, pievienos vērtību vietai, un radīs patiesus svētkus ikvienam iesaistītajam.

IESAIŅOJUMS

Produkta iesaiņojums, iepakojums ir viens no komunikācijas veidiem, bet lēmums par pirkumu tiek izdarīts uz vietas veikalā, stendā, tirdziņā vai produkta radīšanas vietā. Uzmanību piesaista plaša krāsu palete, metālisku un perlamutra krāsu un laku, kā arī dažādu reljefspiedumu un foliju izmantošana, tomēr Latvijas un Eiropas pircējs mīl dabiskas krāsas, augu elementus, iepakojuma "dabiskumu", un aizvien vairāk pievērš uzmanību iepakojuma ekoloģiskumam un otrreizējas pārstrādes iespējām. Aizvien nav izdomāts nekas labāks par iesaiņojuma papīru, kas vienlīdz labi noder pārtikas precēm, amatniecības izstrādājumiem, suvenīriem un dāvanām. Ar papīra "lakatiņu" var apsiēt gan apaļu ievāriņuma burciņu, gan glīti iesaiņot grāmatu.

Projektā „Filozofu akmens. Prasmes aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei” piedalījās 7 kopienas visā Latvijā. Katrai kopienai ir savs stāsts, raksturīgās prasmes, leģendas un raksturs.

Piedāvājam projekta dalībniekiem īpaši viņiem izstrādātus iesaiņojuma papīrus, cerībā, ka katra šī papīra elementos iekļautā informācija kalpos par sarunas iemeslu starp pārdevēju – pircēju, mājinieku – viesi, un dāvinātāju – saņēmēju.

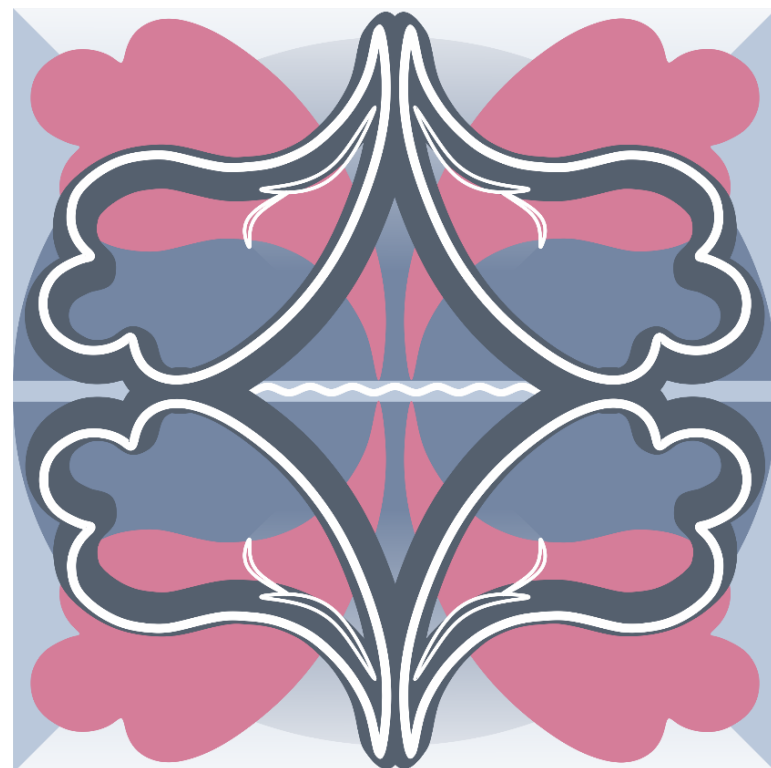
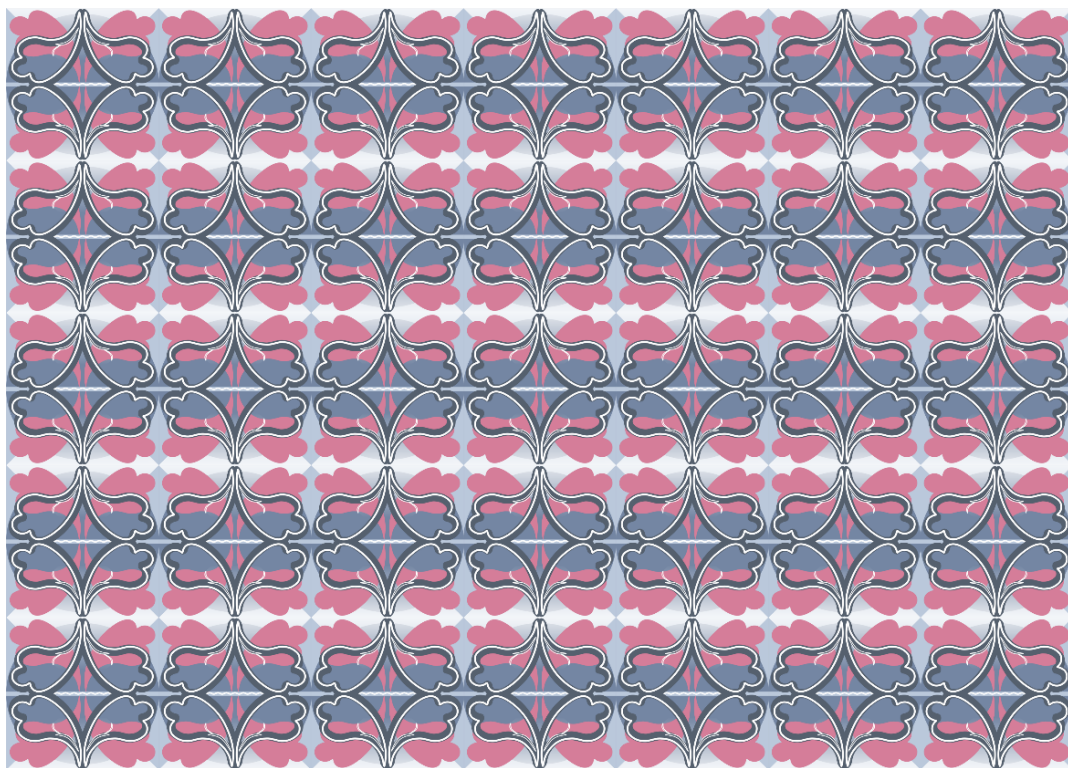
DĀRZIŅI



Dārziņu kopiena pati par sevi ir dzīvesveids – dārziņš ir atpūta, kustības, baudījums acīm, taustei, smaržai un garšai. Dārziņu kopiena gatavo ievārījumus ne tikai savu ģimeņu vajadzībām, bet arī kā prezentācijas dāvanas, un, loģiski, labprāt arī tirgo.

Blakus ogām, augļiem un dārzeniņiem kuplo puķes, aromātiskie, garšaugi un ārstniecības augi. Labākais vienmēr ir paša dēstīts, lolots un gatavots.

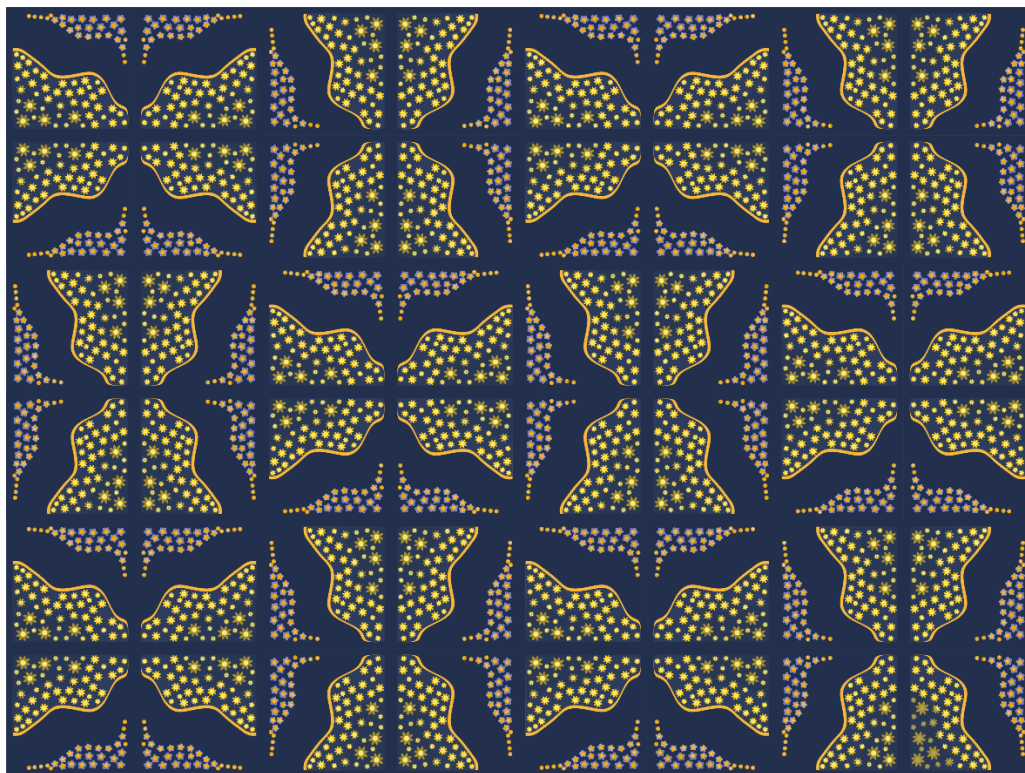
KALDABRUŅA



Kaldabruņas kopienas saliedētība ir leģendāra. Īpaši spilgti tā uzziedēja pēdējo 2 gadu laikā, kad kaldabruņieši spēja apvienoties tik lielā un brīnumainā darbā kā Červonkas baznīcas atjaunošana un pārveidošanu multifunkcionālā kultūrtelpā. Lai arī baznīcas intejers ir Rīgas Mākslas un mediju tehnikuma audzēkņu darbs, ja nebūtu Kaldabruņas cietās pārliecības par savu spēku un mobilizēšanās jaudas, neviens šo baznīcu pat nebūtu pamanījis.

Ornamentā ir iekļauti elementi un krāsas no baznīcas interjera un kopienas identitātes zīmes.

KAPLAVA



Kaplava slavena ar sakoptību, greznām pašu kopienā audzētu puķu dobēm un darbīgām sievietēm. Kaplavas iesaiņojuma papīrā izmantoti Kaplavas kopienas identitātes zīmes elementi, kas stāsta par Daugavas lokiem, tuvējo Baltkrievijas pierobežu un kaplaviešu mīlestību pret košumu.

Kaplavas pagasts ir viena no labākajām vietām zvaigžņu pētīšanai, jo debesis šeit tīras no gaismas piesārņojuma.

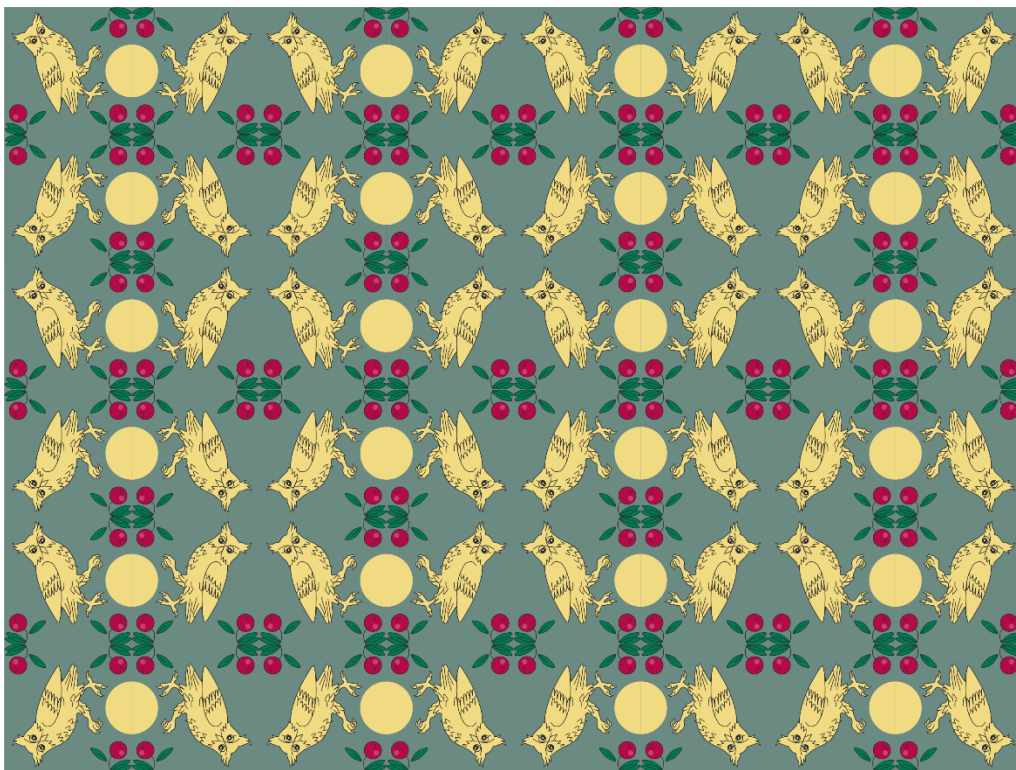
LAZDONA



Lazdona jau vēsturiski slavena ar savām piena upēm, šeit atrodas viens no Latvijā lielākajiem piena pārstrādes uzņēmumiem un ikviens latvietis zina Lazdonas krējumu, sieru, jogurtu un citus produktus.

Lazdonas sievietes darina smalkus rokdarbus – īpaši skaistas ir viņu pārļotās rotaslietas – brošas, piespraudes, kaklarotas, rokassprādzes. Kāda lazdonietes rotaslietas nēsā pat Holivudas kino zvaigznes!

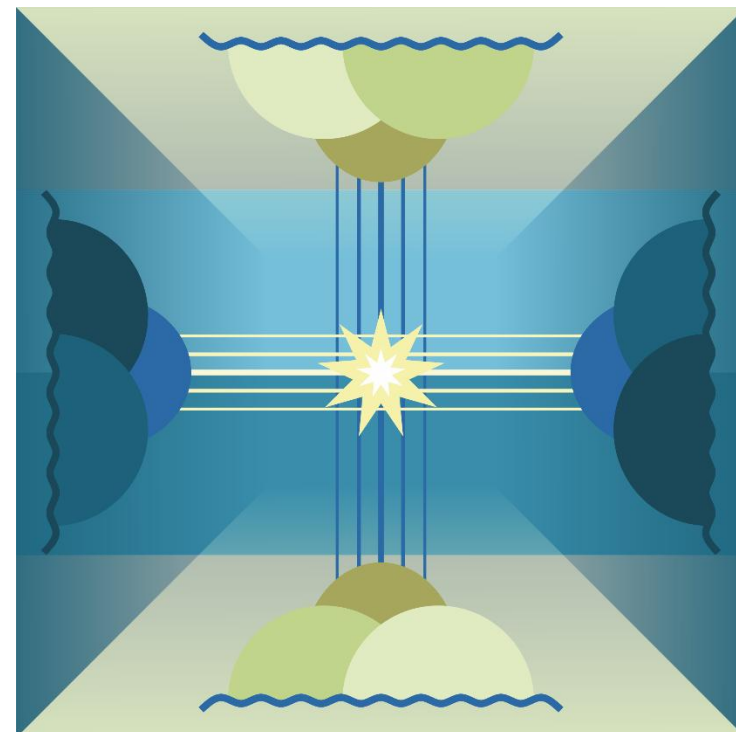
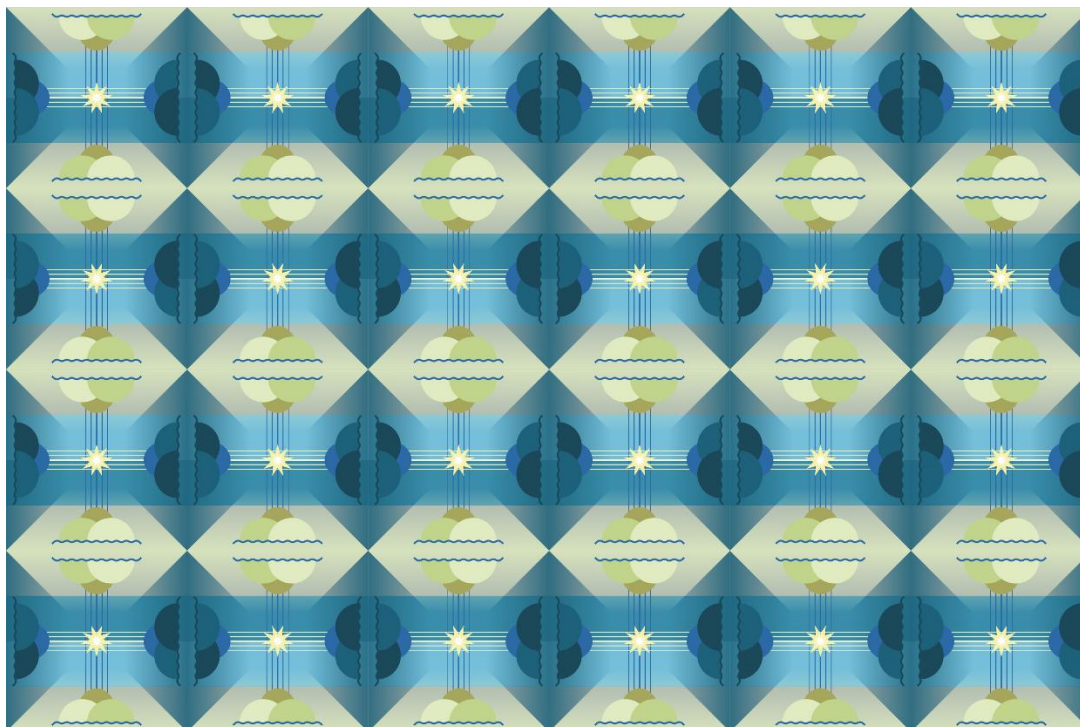
NERETA



Nereta nav iedomājama bez senioru kopas "Neretas pūces". Kopas dalībnieki dzied, dejo, aktīvi piedalās kopienas kultūras pasākumu organizēšanā, darina rokdarbus, katru rudenī marinē ķirbjus, kas kalpo par kopienas prezentācijas dāvanām.

Neretu ieskauj Sēlijas pierobežas purvi un meži, bet kopienas dzīvi ar savu gudro un vērīgo skatienu uzmana Neretas ģerboņa pūce.

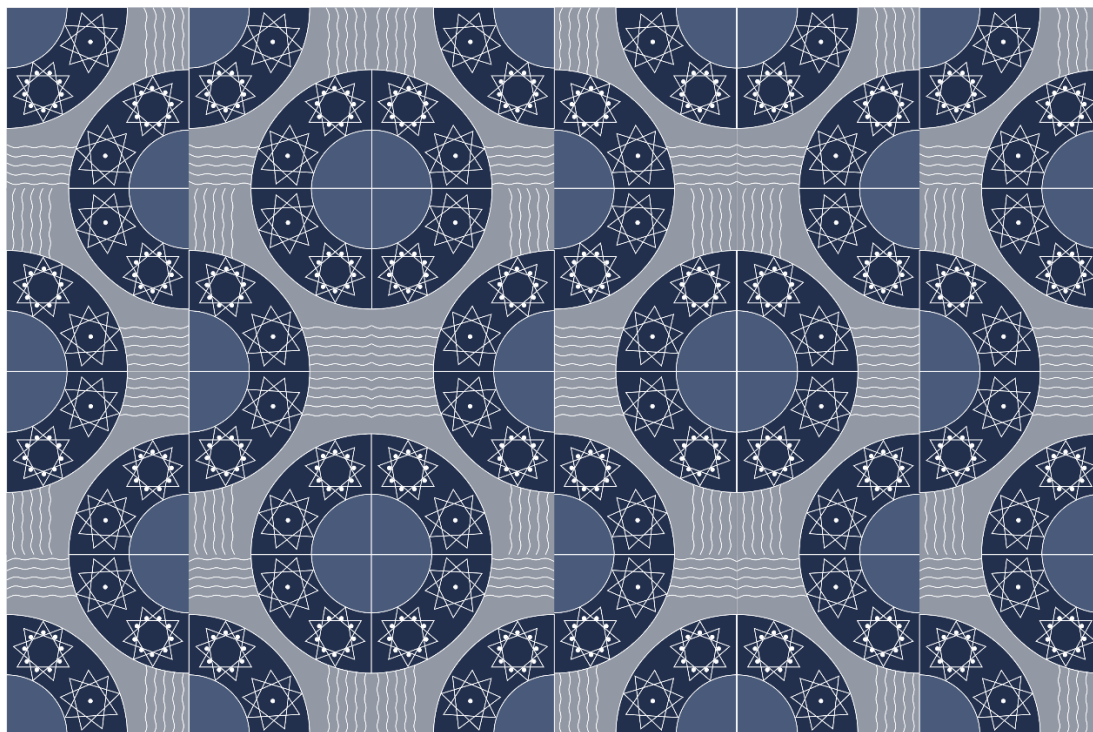
PUZE



Puzes kopiena ir ļoti latviska, šeit valda latviešu romantisma aura. Skaista leģenda vēsta par Puzes ezera rašanos, kas ir viens no dziļākajiem ezeriem Latvijā:

Senāk tur, kur tagad Puzes ezers, bijušas lielas pļavas. Kad pļāvēji pļāva sienu, pie viņiem atauļoja jātnieks zilās drēbēs. Jātnieks sauca, lai cilvēki atstāj pļavas. Līdzko cilvēki bija aizgājuši, virs pļavām parādījās divi lieli mākoņi. Starp mākoņiem sākās cīņa. Viens no mākoņiem cīņu zaudēja un nokrita tur, kur bija pļavas. Tā radās Puzes ezers.

SĒRENE



Sērenē kopienas dzīvē iesaistīti daudzi – dažādos vecumos, gan sievietes, gan vīrieši. Tiek rakstīti un īstenoti dažādu tēmu un apjomu projekti, ir sapnis par telpām, kas varētu kalpot kā kopienas “viesistaba”. Kamēr telpas ir vien neapdzīvoti Tautas nama bēniņi, tos izgaismo apjomīgi, sniegbalti makramē darbi.

Sērene ir pašā Daugavas malā, pāri upei – Aizkraukle. Sērenieši iet žigli un soli – soli, kustinot viens otru kā zobratīņi pulkstens mehānismā.